

Vytautas Petras Rančelis

Žymus Lietuvos genetikas, habilituotas daktaras, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos narys emeritas. Gimė 1938 sausio 31 d. Kalvarijos m., mirė 2021 sausio 13 d. Vilniuje.

V. Rančelis, baigęs Alytaus 1-ją vidurinę mokyklą, 1955-1960 m. mokėsi Vilniaus universiteto (VU) Gamtos mokslų fakultete. 1960-1963 m. buvo Maskvos M. Lomonosovo universiteto genetikos specialybės aspirantas. Nuo 1963 m. pradėjo dirbti VU, kur, nepaisant vis dar įsigalėjusio lisenkizmo, atkūrė genetikos dėstymą ir genetikos specialistų ruošimą, dėstė „Mutagenzės genetinės reguliacijos“, „Eukariotų genetikos“, „Augalų imunogenetikos“, „Augalų genetikos“ kursus. 1966 m. apgynė biologijos mokslų kandidato, o 1982 m. - habilituoto (biologijos-genetikos) daktaro disertaciją.

Prof. V. P. Rančelis laikomas genetikos pradininku Lietuvoje. Jis negailėjo nei laiko, nei jėgų tam, kad šiuolaikinę genetiką vertinančių ir jos reikšmę suprantančių jaunų žmonių gretos kas metai didėtų. Profesorius išugdė 15 mokslų daktarų, daugybę studentų – genetikų, iš kurių daugelis jo paskatinti pradėjo mokslinę veiklą.

1963-1972 m. buvo VU Biochemijos, biofizikos ir genetikos katedros asistentas, vyr. dėstytojas, docentas, 1972-2003 m. - Botanikos ir genetikos katedros vedėjas, 2004 -2013 m. - šios katedros profesorius, nuo 2013 m. rugsėjo mėn. - profesorius-emeritas. 1990 m. jis buvo išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu-korespondentu genetikos srityje, 2011 m. – tikroju nariu. Nuo 2013 m. tapo nariu-emeritu.

Prof. V. P. Rančelio mokslinio darbo sritis buvo augalų mutagenzė, genotoksikologija, genetinė mutagenzės reguliacija, genetiniai augalų ištekliai, augalų imunogenetika. Jis ištyrė aukštesniųjų augalų kintamumo genetinę reguliaciją pirmaisiais jų mutagenzės etapais, nustatė priežastis, dėl kurių tos pačios rūšies augalai, paveikti tų pačių mutagenų, mutuoja nevienodai; atrado, kad augalų mutacinį procesą galima reguliuoti kai kuriais cheminiais junginiais, aptiko originalią sistemą tirti mutagenų sukiamas morfozes, ištyrė jų atsiradimo mechanizmus ir galimą pritaikymą, aptiko ir ištyrė naują augalų raidos mutantą, nustatė jo sąsają su augalų augimo hormonu auksinu ir su augalų genetinio nestabilumo reiškiniu. Paskelbta apie 260

mokslinių publikacijų, tarp jų žurnaluose *Plant Science*, *Environmental and Experimental Botany*, *Annals of Botany*, *Planta*, *Mutation Research*, *Environmental Toxicology*, *Genetika* (rus.) ir kt., taip pat apie 200 straipsnių populiariuose žurnaluose ir enciklopedijose.

Profesorius daug jėgų ir laiko skyrė žinių sklaidai ir organizaciniam darbui. Kartu su kolegomis suorganizavo 23 respublikines ir tarptautines konferencijas, iš jų 1992 m. Vilniuje I-ji ir 2002 m. III-ji Baltijos šalių genetikos kongresus, buvo 15 tezių ir konferencijų medžiagos rinkinių atsakingasis redaktorius. Buvo visų Visuotinės lietuvių enciklopedijos tomų Mokslinės redakcinės tarybos narys. Šis darbas buvo įvertintas LR Prezidentės padėka.

V. P. Rančelis buvo vienas iš Lietuvos genetikų ir selekcininkų draugijos įkūrėjų, 1966–1971 m. buvo šios draugijos viceprezidentas, 1977–2004 m. - prezidentas. Buvo vienas iš Baltijos šalių genetikos draugijų federacijos (įsteigta 1991 m.) steigėjų, 1991–1993 m. ir 1996–2002 m. buvo šios federacijos prezidentas. 1982-1990 m. buvo sąjunginės N. Vavilovo vardo genetikų ir selekcininkų draugijos Centrinės tarybos prezidiumo narys.

1982 -1990 m. buvo SSSR Mokslų akademijos Genetikos probleminės Tarybos narys, SSSR Aukštojo mokslo ministerijos Biologijos mokslinės-metodinės Tarybos narys, 1977-1996 m. - Valstybinių mokslo premijų komiteto narys.

Ruošiant valstybinės programos „Genofondas“ projektą, buvo šios programos Tarybos pirmininko pavaduotojas, temos vadovas; buvo Valstybinės mokslo programos „Biotechnologija“ Tarybos narys, Vilniaus universiteto Senato narys, Valstybinio mokslo ir studijų fondo Biomedicinos sekcijos narys, Mokslo ir studijų fondo ir Mokslo tarybos ekspertas, dalyvavo ruošiant 3 įstatymus: Veislių apsaugos ir selekcinio darbo, Augalų genetinių išteklių ir Genetiškai modifikuotų augalų (pastarojo buvo komiteto pirmininkas), buvo Augalų genetinių išteklių ir Genetiškai modifikuotų augalų organizmų priežiūros komisijų narys (iki 2010 m.).

Apdovanojimai:

1987 m. N.I. Vavilovo medalis, 1990 m.- Lietuvos valstybinė mokslo premija, 2001 m.- VU Rektoriaus premija, 2002 m.- Lietuvos švietimo ir mokslo vadovėlių konkurse II-jo laipsnio premija.

Parašytos knygos:

Регуляция чувствительности растений к мутагенным факторам (monografija rusų k.), 1978.
Genetic diversity in Lithuania - a Resource for Agriculture, Forestry and Animal Husbandry (Kolektyvinė monografija), 2001.

Bendroji genetika. 1986, vadovėlis aukštosioms mokykloms.

Eukariotų genetika, 1988.

Genetika. 2000, vadovėlis aukštosioms mokykloms.

Augalų genetika, 2008, vadovėlis aukštosioms mokykloms.

Vytautas Petras RANČELIS

Doctor habilis, a professor, a member emeritus of the Lithuanian Academy of Sciences
Born on January 31, 1938 in Kalvarijos, Lithuania, dead on January 13, 2021 in Vilnius

- 1955 finished Secondary school No 1 in Alytus
- 1955–1960 studied at the Faculty of Natural Sciences, Vilnius University
- 1960–1963 A doctoral student at Lomonosov Moscow State University
- 1963 started working at Vilnius University
- 1963 reinstated teaching of genetics and training of genetics specialists at Vilnius University
- 1963–2013 developed and taught the course “Genetics” for the students of biology and biochemistry
- 1963 organised studies of specialisation in genetics, a current equivalent of master studies
- Until 2013 Chair of the Committee for Master Studies in Genetics
- 1963–1972 Assistant professor, senior lecturer, associate professor at the Department of Biochemistry, Biophysics, and Genetics, Vilnius University
- 1972–2003 Head of the Department of Botany and Genetics
- 1986 Professor
- 1990 Corresponding member of the Lithuanian Academy of Sciences
- 2004–2013 Professor at the Department of Botany and Genetics
- 2001 Full member of the Lithuanian Academy of Sciences
- Since 2013 Professor emeritus
- Since 2013 Member emeritus of the Lithuanian Academy of Science

In 1966, he defended doctoral dissertation in biology and in 1982 a *doctor habilis* dissertation in biology and genetics, both dissertation in the field of plant genetics. Prof. Rančelis supervised 15 successfully defended dissertations. In 1976, 1984, and 1986, he undertook study visits at Lomonosov Moscow State University. In 2007, the Ministry of Environment of the Republic of Lithuania sent him to “Monsanto” Swedish division to gain information on technologies and safety issues of genetically modified plants

Research interests: plant mutagenesis, genotoxicology, regulation of genetic mutagenesis, genetic resources of plants, plant immunogenetics.

Prof. Rančelis has published over 260 research papers in such journals as *Plant Science*, *Environmental and Experimental Botany*, *Annals of Botany*, *Planta*, *Mutation Research*, *Environmental Toxicology*, *Genetika* (in Russian), and others. He has also authored over 200 popular science articles and entries for various encyclopaedias.

He is one of the founders of the Lithuanian Society of Geneticists and Plant Breeders, its vice president from 1966 to 1971, and president from 1977 to 2004; also, one of the founders of the Federation of Baltic Genetic Societies; its president 1991 to 1993 and 1996 to 2002. From 1982

to 1990, he was a member of the presidium and the central board of Nikolai Vavilov Society of Geneticists and Plant Breeders.

Awards:

1987 Nikolai I. Vavilov Medal

1990 Lithuanian Science Prize

2002 Second degree prize at the textbook competition of the Ministry of Education and Research

Parengė

LMA Organizacinio skyriaus
vyriausioji specialistė Valerija Paškauskienė

Naudoti šaltiniai:

1. LMA archyvas. Asmens byla.
2. Visuotinė lietuvių enciklopedija.
3. Valentino Vaičekausko (ELTA) nuotr.